

P E S M I   B R E Z   R I M

ALFONZ GSPAN

Motto:

«Kuj me, življenje, kuj...»
sem s pesnikom pel sredi idil
in me je življenje uslišalo.
Z nakla sem pal na tla.
samemu sebi tuj...

SPOROČILO

— — — — — — — —

Tako je prišlo kot piš od gozdá.

Mati je jokala.
oče preklinjal,
otroci so se boječe poskrili v kot.

In sem odšel.
Kam —? Bogve, kam —

Ob meni korak.
Nič besed —
Spušča se mrak.

Deček prižiga po cesti svetilke,
smehlja se in misli...
Kljub svojim raztrganim čevljem,
ki hlastno pijejo luže,
misli smehljaje na dom.

Luči in hiše,
drevje, ljudje in vozovi
in pot, ki vodi
sključeno senco z meno.
Dva nema brata sva,
omahujoča
v to brezupno, pošastno temó.

SREČANJE

To si ti, moj drug enooki.
Komaj sem te spoznal:
siv si v sivini teh sivih zidov.

E, kaj —
bomo pač romali.
Veš, sodba tako je zapisana,
z dletom zarezana
v kamen — granit.

In kasneje je prišel še tretji,
solnce je nosil s seboj —
(saj je bil skoro otrok).
Smejali smo se in pogovarjali.
Nekdo je tolmačil napise po stena
čudne napise — pesmi brez rim.
Pozno pod noč je zavzdihnil zap
Prišli so po nas.

ODHOD

Kot bronaste kače,
pobegle iz ognjenih kletk,
ležijo tiri po tleh.

Lokomotiva žari.
Snop isker je planil iž nje pod nebo.

To je kurjač naložil premoga.
Črne, mokre zastave dima
nam plapolajo v slovo.

Nekdo je zažvižgal.
Kolesa so zajokála,
lučke gredo mimo nas.
In veter
tuli in joče,
kriči in stoče,
bije v obraz.

Brezčutna, mrzla tema se zgrinja okrog.
Le njene bele roke
sta planili v zrak
kot dva bela goloba.

Štejem:
Traktaka — traktak,
traktaka — traktak —
in v misli dva bela goloba
plašnó obletavata voz:
zdaj sta pri oknu,
zdaj čisto nad glavo
in plahutata brez šuma,
dokler ne utoneta trudna v gluho temo.

Tedaj pa je sen počasi in tiho zapiral moje oči.

ČEZ RAVAN

Vlak bije ob tir
in poje kot boben za ples.
Človek bi planil
in plesal in plesal
svoj zadnji divji kan-kan.

Na vse strani se širi ravan:
tam gora sena,
tod razgaljena prst,
hrastič, neznan ptič
in solnce — dan.

Vlak besni mimo vasi:
na pragu mati z otrokom,

pod jablano fant igra na harmoniko,
in dekle ob progi —
sama mladost v teh prsih in bokih —
pa robec po zraku vihti.

Ii pa stojiš in vidiš:
življenje tukaj — življenje tam,
in ti si sam
s svojo spečo bolestjo
in od srca pada
kaplja za kapljo
tvoje razbičane, vroče krvi
in pojti
ta suha, umazana tla pod teboj.

PISMO

Zdaj sem napravil čez vse življenje križ...

Zunaj se zbuja pomlad,
misel hoče k tebi v prostost
pa pade kot ptič
ob teh črnih rešetkah znak.

Ljubezen — dekle?
Kres. Plamen, ki ga dež zaduši.
Eno je še, kar morda med nama živi:
spomin in usmiljenje.
Žalostna groblja in nad njo težak vzduh,
vse cvetje na jablanah
je osmodil požar.
Mrtva so moja stremljenja,
mrtve oči ...

Odpusti, dekle,
da sem napravil čez svoje življenje križ.

BELA OVRATNICA.

Jutri bo praznik.
Zvonovi pojo,
veselo pojo
in kakor z drugih bregov
segajo s svojo prosojno roko
v samotno, pozabljeno celico.

kakor bi strl otroku majhno igrači
Če bi bil zdaj Bog z menoj,
bi mu razgrnil svoje srce,
ki je zdaj kakor strta igračica
in še vedno utriplje
pa sem ves že čisto drugje.

Težko je, neizrekljivo težko...
Danes mi je nekdo razdrl življenje, belo ovratnico...

POGOVOR

Križi
na oknu,
po stropu, po zidu, po tleh
in moja senca med njimi
tisočkrat križana.

kakor da hodi
siva, zakleta osmorica
o polnoči čez ves svet.
(To so naši skrivnostni pogovori
brez besed skozi metrski zid.)

Koraki
po vseh straneh
zvené skozi zid,

Nekdo mi trka,
potrkam nazaj —
prisluhnem —

glas — tuj, kakor iz grobnice:
«... joj, jaz sem že vsega sit!»
Tudi ti, brat!

Vem, brez tvojih besed,
zakaj prežalostna žalost
gre kakor električni val
skozi metrski zid.

PISMO OD ZUNAJ

Da je zunaj sneg,
mi pišeš, sestra —
in da so polja tako bela,
kakor da so se odela
s tvojo poročno svilo —
in da je gozd za hišo
kakor truma mož,
ki je ob noč obstala
z bremenom belim na ramenih
in prosi, da bi vstopila —

in da žarijo gore izza tankih oblačic,
da mene čakajo...
Vse čaka!
Vsako uro,
ves dan in vso noč
— še v sanjah — čakam,
da bi zazvenelo
kakor v pravljiči
in da bi se mi odprlo
v tisto čudežno, bleščečo zimsko luč.

TRIJE PO JO

Somrak je v celici.
Peč žari, po mizi papir
in drobtine kruha.

Trije pojo:
Polje — kdo bo tebe ljubil,
ko bom — jaz v grobu spal...

Pojo —
pa je pesem čudno izpačena.
Pri nas fantje drugače pojo:
zavriskajo in zategnejo,
da se glasovi čez polje razlegajo

in utonejo za drugo vasjo.
Če naši fantje zares zapojo,
imajo polja v očeh
in dekleta in smeh
in nagrado za pesem:
nagelj in greh...

Trije pojo — četrти molči.
Vsi pa vemó,
da je zunaj svet
in da na nas težak,
pretežak hrastov ploh leži.

UKLENJENO DREVO

Sredi dvorišča, iz kamenitih tal
raste črno drevo
zajeto v plesnjiv zid.
Koliko trpljenja je v teh zveriženih vejah,
koliko hrepenenja,
da bi vjelo v svoje zelene mreže
en sam solnčni žarek.